Sixtus dei gratia epus eccl'e Friſingeñ Venerabilibꝰ ac honorabilibꝰ vniuerſis ⁊ ſingulis nobis ſincere dilectis dñis abbatibꝰ archidiacono
prepoſitis: prioribꝰ: decanis monaſterioꝝ ac ſeculariũ ⁊ regulariũ eccleſiarũ: canonicis: plebanis: viceplebanis: ceteriſqꝫ p̄ſbiteris curatis ⁊ nõ
curatis per ciuitatẽ ⁊ dioceſim nr̃as Friſingeñ vbilibet ꝯſtitutis Salutẽ in dño. Quia in ꝯcilio ꝓuinciali nuꝑ in opido Müldorf per reueren/
diſſimũ in xp̄o patrẽ ac dñm dñm Fridericũ ſctẽ Salzeburgeñ eccl'e tanqꝫ archiep̄m p̄ſidentẽ noſqꝫ ⁊ alios ſue reuerẽdiſſime p̄ñitatis coep̄os
ac ſuffraganeos p̄latos ⁊ reliquũ clerũ ipſius prouincie Salzeburgeñ: ꝓpter regiminis cure aĩarum in eccleſijs parochialibꝰ ſue reuerẽdiſſime
p̄ñitati metropolitico iure ſubiectis fere per totã prouinciã: negligentiã ac ſegnitatẽ: magnã quoqꝫ morũ deformitatez tam in clericis qꝫ laicis
prochdolor: late vndiqꝫ vigentẽ emendandã ac alias arduas cauſas: exigente atqꝫ vrgente neceſſitate celebrato. inter alia diligẽti p̄habito tractatu cõpertũ
extitit negligentias: plurimoſqꝫ errores hꝰmodi ex ſtatutoꝝ prouincialiũ carentia ⁊ ignorantia per p̄latos decanos rurales prochialiũqꝫ eccleſiarũ rectores:
totũ quoqꝫ clerũ tocius ꝓuincie in diuerſis ac varijs caſibꝰ occurrentibꝰ hucuſqꝫ cõmiſſos ⁊ hodie cõmitti non abſqꝫ graui vt timendũ eſt aĩarum periculo
formidaṫ. Ne igitur de cetero negligentie circa curã aĩarũ regendã: deformitateſqꝫ morũ in clero vel laicis errores deniqꝫ hꝰmodi fieri ac cõmitti ꝯtingeret
in eodẽ ꝓuinciali ꝯcilio: ꝓuide ac mature deliberatũ ⁊ ꝯcluſum fuit vt ſtatuta ꝓuincialia ita ꝯdita edita ⁊ approbata ꝯformia penitꝰ ſtatutis ſinodalibꝰ alias
per nos editis in forma bona ⁊ lr̃a correcta imprimerenṫ quo clerus vniuerſus in regimine cure aĩarum et alijs diuerſis ac varijs caſibꝰ indies occurrentibꝰ
ac emergentibꝰ: pro euitandis negligentijs: deformitatibꝰ ac erroribꝰ hꝰmodi ãmodo ſe ſciat regere atqꝫ obtꝑare in laudẽ oĩpotentis dei ac diuini cultꝰ aug
mentum ſalutẽ aĩaꝝ bonũqꝫ exemplũ plurimoꝝ. Quare vobis oĩbus ⁊ ſingulis ſupradictis per ciuitatẽ ⁊ dioceſim nr̃as Friſingeñ vbilibet ꝯſtitutis in v̄tute
ſctẽ obediẽtie diſtricte p̄cipiendo mandamꝰ quatenꝰ quilibet vr̃m preſertim curatꝰ: vnũ ex dictis prouincialibꝰ ſtatutis ſic impreſſum precio. xxiiij. vſualium
denarioꝝ q̄ꝫprimũ ſibi ꝯſtituat accurate ac ꝑdiligenter legendũ per eũ cuſtodiendũ atqꝫ obſeruandũ quequid ſtatuta ita vt p̄mittitur ſtrictiſſime iuxta illorũ
vim formã atqꝫ ꝯtinentiã tã quo ad clericos publicos ꝯcubinarios qꝫ quo ad oĩa alia in illis ꝯtenta obſeruari ſub penis in eiſdẽ ꝯtentis p̄cipiendo mandamꝰ
Inſuꝑ ibidez quoqꝫ ꝓuiſum ⁊ conſideratũ eſt ꝙ qꝛ ꝓceſſio q̄ primo auctoritate dñi archiep̄i ⁊ deinde per ordinarios locorũ in ꝓuincia Salzeburgeñ contra
infideles ⁊ paganos: ſextis ferijs inſtituta erat tepide ⁊ negligenter obſeruabaṫ ita ꝙ illud qđ: vt p̄mittitur: ſalubriter inſtitutuz fuerat: cedebat quodãmodo
in ꝯtemptũ: imo ignominiã xp̄i noĩs verũ cũ periculũ predictũ nõ ſit oĩno ſublatũ: ideo nõ videbaṫ expedire ꝙ dictũ ſtatutũ auferreṫ ꝓrſus: ſed cõmutareṫ in
aliud magis vt ſperaṫ ſalutifeꝝ opꝰ. Placuit itaqꝫ reuerẽdiſſimis dñis archiep̄o atqꝫ coep̄is ſuis ⁊ ceteris vt loco ꝓceſſiõis hꝰmodi apud vnãquãqꝫ eccleſiã
ꝓuincie p̄fate ſingul' ſextis ferijs hora meridiei pulſeṫ maior campana ⁊ date ſunt indulgẽtie ꝯſuete per reuerendiſſimos dños archiep̄m ⁊ coep̄os dicentibꝰ
⁊ orantibꝰ ſub dicto pulſu flexis genibꝰ pro victoria ꝯtra infideles: vnũ pater nr̃: aue maria ⁊ credo in memoriã paſſionis dñi nr̃i iheſu xp̄i videlicet per reue/
rendiſſimũ dñm archipreſulẽ ſupraſcriptũ centũ ⁊ a coep̄is quadraginta dierũ. Qđ q̄ꝫprimũ populo vobis cõmiſſo in ambonibꝰ eccleſiarũ veſtrarũ inſinuare
atqꝫ illũ inducere curetis vt cũ omni deuotiõe hꝰmodi indulgentias modo p̄miſſo ꝓmereri ac ꝯſequi poſſit ⁊ velit. Preterea fama publica referente ac fide
dignoꝝ teſtimonio didicimꝰ nõnullas vtriuſqꝫ ſexus plebiũ veſtrarũ ꝑſonas pretextu indulgentiarũ plenariarũ a ſũmis pontificibꝰ ad diuerſa loca gratioſe
conceſſarũ in ꝯcubinatu adulterijs: ac inobediẽtia non ꝯfitendo: neqꝫ iuxta capl'm. Oĩs vtriuſqꝫ ſexꝰ hoĩm ⁊c. ſingulis ãnis digniſſimo eukariſtie ſacramẽto
ſe cõmunicando: necnon vſuris publicis alijſqꝫ notorijs criminibꝰ p̄cipue in articulis infraſcriptis imbutas ſe ꝑtinaciter tueri ⁊ in illis ꝯtra prohibitiones ac
ordinatiões ſctẽ matris eccl'e ac crebra nr̃a ſtatuta ſinodal'r edita in graue aĩaꝝ ſuaꝝ periculũ ac ſcandalũ plurimoꝝ. Cũ aũt idẽ ſctiſſimi pontifices indulgẽtias
hꝰmodi non ad p̄cta nutrienda: ſed vt ad illoꝝ veniã remiſſionẽqꝫ promerendã xp̄ifideles ſollicite ac p̄ñe imutarentur: ꝓut in ſuarũ ſanctitatũ deſuꝑ editis
lr̃is clare continenṫ ꝯceſſerint. Nos igiṫ gregis nobis cõmiſſi aĩarum ſaluti deſiderio vt tenemur feruenti: p̄ñaqꝫ ſollicitudine proſpicere: ſcandalis quoqꝫ ac
criminibꝰ hꝰmõi obuiare cupientes vobis oĩbus ⁊ ſingulis cõmittimꝰ ⁊ in v̄tute ſctẽ obediẽ diſtricte p̄cipiendo mandamꝰ: quatenꝰ hmõi notorios crimioſos
quos in p̄miſſis ac alijs criminibꝰ ⁊ ſcandalis vt premittiṫ culpabiles repperetis: cuiuſcunqꝫ ſtatꝰ gradꝰ aut ꝯditionis extiterint nr̃is vice ⁊ auctoritate publice
in ambonibꝰ eccleſiarũ veſtrarũ ſingulis menſibꝰ: quadã dñica aut feſtiua die ſemel moneatis ⁊ requiratis quos ⁊ nos tenore p̄ñtiũ ſic monemꝰ ac requirimꝰ
vt infra certũ competentẽ terminũ per vos ⁊ quẽlibet vr̃m illis illiue aſſignandũ ⁊ prefigendũ: quẽ eiſdẽ pro canonica monitione ac termino ꝑemptorio aſſi/
gnetis ⁊ p̄figatis: quatenꝰ deinceps ab exceſſibꝰ ⁊ criminibꝰ p̄dictis oĩno deſiſtant ac reſipiſcant ꝓrſuſqꝫ abſtineant: ſingul' quoqꝫ ãnis ad minꝰ ſemel ꝯfiteanṫ
digniſſimoqꝫ eukariſtie ſacramento ſe cõmunicent iuxta prefatã ꝯſtitutionẽ c. Oĩs vtriuſqꝫ ſexus. Si vero: qđ abſit: hꝰmodi mandata nr̃a tanqꝫ inobediẽtie
filij ꝯtempſerint eoſdẽ ab ingreſſu eccl'e ſuſpendatis donec ⁊ quouſqꝫ ſuꝑ dictis exceſſibꝰ ac criminibꝰ de debite abſolutionis bñficio eis oportune prouiſum
fuerit. Qui ſi in p̄miſſis grauatos ſe p̄tenderint illos ad noſtrã ꝑemptorie citetis p̄ñtiã vt ſexta die ab inſinuatiõe hꝰmodi: ſi iuridica fuerit: alias ꝓxima iuri/
dica imediate ſeq̄nte corã nobis aut vicario nr̃o Friſingeñ ꝑſonaliter ac legittĩe cõpareant ſeu cõpareat ad allegandũ ⁊ dicendũ cãm ſeu cauſas ſi quas ſaltez
h̄eant ſeu habeat rõnabiles deducendũ quare p̄miſſa fieri non debeãt. Volentes de premiſſoꝝ oĩm ⁊ ſinguloꝝ oĩmoda executione vna cũ hꝰmodi ꝯtumatiũ
⁊ inobedientiũ noĩbus ⁊ cognoĩbus per vr̃as patentes lr̃as legittĩe certificari. Et qm̃ qđ a p̄latis agitur facile trahiṫ a ſubditis in exemplũ. Et dñs ad moyſen
inq̄t in leuiticis: ſi ſacerdos qui vnctꝰ eſt peccauerit facit delinq̄re populũ. Oĩbus ⁊ ſingulis cathedralis collegiatarũ ac ruraliũ eccleſiarũ decanis cõmittimꝰ
⁊ ſub excõicationis pena mandamꝰ quatenꝰ oẽs ⁊ ſingulos confrẽs noſtros ⁊ alios quoſcunqꝫ vicarios capellanos altariſtas in cathedrali collegijſqꝫ ac deca
natibus ruralibꝰ quocunqꝫ noĩe cenſeanṫ: bñficiatos aut qualẽcunqꝫ eccleſiaſticũ ſtatũ exercentes in eiſdẽ capitulariṫ ꝯgregatos moneatis vt preferṫ: illiſqꝫ
ſtatutũ ſinodale de ꝯcubinarijs per nos editũ: ⁊ iam dudũ per diuerſas nr̃as mandatoꝝ lr̃as obſeruari mandatũ. nunc quoqꝫ per prouincialẽ ſinodũ receptũ
⁊ approbatũ ad minꝰ ſemel bis vel ter. in rure vero tociens quotiens capitulariṫ ꝯgregati fueritis diligenter etiã iuxta ſtatutũ ſinodale deſuꝑ editũ legatis ⁊
publicetis aut legi ⁊ publicari faciatis. Et ſi quos ex eis ſtatuti mandatoꝝqꝫ noſtroꝝ hꝰmodi trãſgreſſores inueneritis eoſdẽ auctoritate nr̃a ſub dictis penis
ex ſuꝑabundanti p̄cipue quibꝰ per nos aut vicariũ nr̃m aliud ad illas amouendũ ſpecial'r iniũctũ ac p̄ceptũ antea fuerit: moneatis vt adhuc ꝯcubinas quibꝰ
publice cohabitant ſil'r in termino quindecĩ dierũ dimittãt: a cohabitatiõeqꝫ ſua realiter ac cũ effectu abijciant. Itẽ pariter moneatis ⁊ req̄ratis oẽs vtriuſqꝫ
ſexus hoĩes mr̃imoniali vinculo ꝯiunctos: qui ſine iudicio eccl'e temere diſcohabitant vt infra nouẽ dies vr̃e monitioni ꝓximos ſe abſqꝫ mora recolligentes
ſimul cohabitent: ſeqꝫ maritali ac vxorali affectionibꝰ in dño caritatiue ꝑtractent: aut iudicial'r experianṫ q̄re id fieri non debeat: niſi tales ſint ꝑſone honeſte
a quibꝰ forſan alter coniugũ temeritate ꝓpria receſſerit ⁊ quo locoꝝ diuerterit: facta diligenti inq̄ſitione ignoreṫ illas ipſas ſuis in hoc cõſcientijs relinq̄ndo
Itẽ eos qui in gradibꝰ ꝓhibitis puta ꝯſanguinitatis aut affinitatis ſeu aliquo alio impedimentoꝝ genere videlicet cõpaternitatis p̄oritatis cognationiſue
ſp̄ũalis matrimoniũ de facto ꝯtraxerunt vel de hoc publice famati ſunt vt infra vnius menſis ſpaciũ poſt requiſitionẽ veſtraz imediate ſequens corã iudice
eccl'e nr̃e Friſingeñ ordinario aut ordinarijs cõpareant ⁊ ſuꝑ hꝰmodi impedimento ſe iuſtificent. Alios quoqꝫ qui ad vota matrimonij clãdeſtine ꝯuolarunt
de quibꝰ fama ſuborta: aut rumor laborare ferṫ moneatis ⁊ req̄ratis vt infra duoꝝ menſiũ ſpaciũ a requiſitiõe vr̃a cõputando ꝓxime futurũ ſuꝑ contractibꝰ
hꝰmodi cõpareant corã eodẽ iudice recepturi qđ iuſticia ſuadebit ⁊ req̄ret. Qđ ſi dicti moniti in p̄miſſis oĩbus ⁊ ſingulis ſeu eoꝝ aliquo rebelles fuerĩt eoſdẽ
ac eoꝝ quẽlibet: qualibet veſtrarũ dictarũ monitionũ termino lapſo: q̄ꝫprimũ ab ingreſſu eccl'e auctoritate nr̃a ꝓhibeatis. Et ſi id anĩo ſuſtinuerint indurato
extunc illos ac eoꝝ quẽlibet: ad nos aut vicariũ nr̃m aut iudicẽ prefatũ iuxta qualitatẽ facti vr̃is patentibꝰ lr̃is remittatis: ſcḋm canonicas ſanctiones ⁊ ſtatuta
deſuꝑ edita acriter puniendos. Si vero ad remiſſionẽ veſtrã eiuſmodi venire neglexerint vel ꝯtempſerint de eoꝝ eiuſue noĩbus ac cognoĩbus vnacũ aliq̄li
facti declaratiõe lr̃is vr̃is vt preferṫ: nos certificare non tardetis. Ceterũ cũ diuerſe ſentẽcie ac declaratiões in cauſis a p̄fato iudice plerũqꝫ reportenṫ iuxta
quas reportantes hꝰmodi ſñias in foro conſcĩe neceſſe eſt vos iudicare: qđ quidẽ eiſdẽ non viſis ac diligenter ꝑſpectis facere minime poteſtis. Idcirco ſub
dictis penis diſtricte p̄cipiendo mandamus ne hꝰmodi ꝑſonas abſqꝫ lr̃is teſtimonialibꝰ ſiue ſentencijs venientes ad alia vota cõuolare vel diſcohabitare
ꝑmittatis lr̃is nr̃is aut vicarij nr̃i vel ipſiꝰ iudicis autenticis prius non viſis: neqꝫ eoſdẽ ad ſolẽnizationẽ matrimonioꝝ per eos apud vos vel alibi ꝯtractoꝝ
p̄ter eaſdẽ nr̃as ſiue vicarij nr̃i aut iudicis lr̃as admittatis. Alioq̄n ſi in p̄miſſis oĩbus ⁊ ſingul' aut eoꝝ aliquo culpabiles cõperti fueritis ad ſñias ſuſpenſiõis
a diuinis ac alias penas ꝓut iuſtũ fuerit ꝯtra vos ⁊ quẽlibet vr̃m proceḋeṫ. de malis etiã ſiue ſcandalis quibuſcunqꝫ inde ſeq̄turis puniẽdos. Demũ caueãt
oẽs ⁊ ſinguli cuiuſcunqꝫ dignitatis ſtatꝰ gradꝰ ordĩs vel conditiõis exiſtant tam clerici qꝫ laici nr̃e dioceſ ne directe vel indirecte de cauſis matrimonialibꝰ
eorũqꝫ impedimentis: ac oĩbus alijs quocunqꝫ mõ cauſas mr̃imoniales tangentibꝰ ac concernentibꝰ ſine nr̃o aut vicarij nr̃i iuſſu ⁊ mandato ſpeciali preter
iudicẽ prefatũ ⁊ archidiaconũ in Raytenpüch ꝑ archidiaconatũ ſuũ cognoſcãt ſeu aliq̄d diffiniãt qm̃ maiores adeo cenſenṫ dicte cauſe q̄ non niſi ꝑ diſcretos
iudices qui poteſtatẽ iudicandi h̄eant: ⁊ ſtatuta canonũ non ignorent: debeãt terminari. Si quis aũt ꝓprie ſalutis ſue imemor deliq̄rit in p̄miſſis p̄ter penas
q̄ iudicibꝰ male iudicantibꝰ infligunṫ cũ ſtultꝰ melioris conditiõis non exiſtere debeat qꝫ peritꝰ indubie a nobis vel vicario nr̃o vel iudice ſeu archidiacono
p̄fatis iuxta qualitatẽ delicti punieṫ. Poſtremo volumꝰ ⁊ ſub p̄inſertis penis mandamꝰ vt vos decani rurales ſingulis annis tp̄e quo capitula celebrabitis
p̄ñtia nr̃a mandata legatis ⁊ inſinuetis. ⁊ q̄libet rector plebanꝰ ſeu viceplebanꝰ hꝰmodi noſtroꝝ mandatoꝝ copiã infra vnius menſis ſpaciũ poſt inſinuatiõꝫ
a ſuo decano factã ꝓxime futurũ ſub p̄ſcripta pena ⁊ alia pecuniaria fabrice eccl'e nr̃e Friſingeñ applicanda: ⁊ per nos aut vicariũ taxanda ſuis expenſis man
data hꝰmodi nr̃a vt premittiṫ impꝰſſa ſibi ꝓcuret ac cõparet ⁊ diligenter cõſeruet ac ad minꝰ infra quãlibet angariã ſemel ſuis in cancellis inſinuet ⁊ publicet
prochianis. Subſeq̄nter qꝛ multi errores ⁊ cõtrouerſie ſuꝑ executionibꝰ ꝓceſſuũ ſeu mandatoꝝ nr̃oꝝ: vicarij nr̃i ſeu etiã iudicis a q̄buſdã ex vobis hactenꝰ
factis ſuborte ſũt: p̄ſerti ꝙ executões hmõi ita ꝯfuſe ſcripte reperiunṫ vt ex illis: Nos: vicariꝰ nr̃ vel iudex prefatꝰ mĩme reſoluere poſſumꝰ puta an ĩ faciẽ vel
ad domũ habitationẽue ſeu in cancellis quibꝰ loco ⁊ tp̄e an illi cõtra quos executiões hꝰmodi fiant ſint in loco vel extra locũ: an de executionibꝰ h̄eant ſciam
vl' ignorantiã: ⁊ qđ peius eſt aliquotiẽs cõtumaciter vt ferṫ illas exequi recuſant: aut alias executiões in fauorẽ alicꝰ ꝑtis differũt: ob quoꝝ ita executoꝝ negli
gentiam ⁊ confuſionẽ ꝑtes ſepius plures negligentias expenſas dãna ⁊ incõmoda patiunṫ. Ne igiṫ premiſſa in antea contingant: ſed mandata nr̃a: vicarij nr̃i
vel iudicis indilate exequanṫ: executiõeſqꝫ eorundẽ debite fiant ⁊ ſcribanṫ vobis diſtricte p̄cipiendo mandamus quatenꝰ oĩa ⁊ ſingula in p̄ñti nr̃o mandato
cõtenta vna cũ ſtatuto ſinodali ſuꝑ hoc edito debite exequimĩ iuxta ipſoꝝ continentiã ⁊ tenorẽ. Executiões vero mandatoꝝ in marginibus inferioribꝰ aut a
tergo proceſſũ hꝰmodi in forma ⁊ circũſtantijs p̄ſcriptis ꝓut facte ſunt: manibꝰ vr̃is ꝓprijs ſcribatis ipſoſqꝫ ꝓceſſus exhibitoribꝰ eorundẽ: ſi petierint cũ eoꝝ
executiõis ſcriptis tradatis. Sin aũt apud vos illeſos obſeruetis ⁊ cuſtodiatis in finẽ vt partibꝰ occaſiõe proceſſuũ hꝰmodi ⁊ earũ executionũ cõtendentibꝰ
nobis aut vicario nr̃o ſeu iudici: legittĩa de ipſis poſſit fieri fides: alioq̄n vos iuxta qualitatẽ negocij punire ⁊ cũ hoc ad inſtantiã partiũ contra vos ꝓcedere
non obmittemꝰ. Nouiſſime in dicta ſacra ꝓuinciali ſinodo concluſũ ⁊ receptũ exiſtit vt pro oratoribꝰ hincinde mittendis: ⁊ ſi opꝰ fuerit in romana curia con
ducendis: pro tutanda libertate eccl'aſtica: p̄uilegijs cleri ⁊ imunitatibꝰ eccl'aꝝ gñalis fiat cleri ꝑ totã ꝓuinciã ꝯtributio videlicet ꝙ q̄libet plebanꝰ q̄ hꝫ vltra
xv. florenos reñẽſes in abſenti ab eccl'a ſua vnũ flor. reñ. Qui vero citra. xv. flor. reñ. in abſenti a ſua eccl'a h̄uerit mediũ flor. reñ. contribuat. Prelati ⁊ capl'a
cathedraliũ ⁊ regulariũ. iteqꝫ collegiataꝝ eccl'aꝝ cõſideratis diligenṫ vtilitate ⁊ neceſſitatibꝰ p̄ñtis negocij pro ſuo arbitrio ⁊ eoꝝ liberalitate quantũ voluerit
cõtribuant. Bñficiati v̄o non curati quartã partẽ vniꝰ flor. reñ. ad minꝰ ꝑſoluant. ſil'i mõ eccl'e prochiales monaſterijs tam exẽptis qꝫ nõ exẽptis incorporate
cõtribuãt. Itẽ p̄lati exẽpti cũ de eoꝝ intereſſe ac cõmodo in hoc etiã agaṫ: hortandi ⁊ rogandi ſunt ꝓut illos p̄ñtibus hortamur ac in dño obſecrãdo rogamꝰ
ꝙ ſil'r pro eoꝝ arbitrio ⁊ liberalitate cõtribuãt. Et qꝛ dicta cõtributio in alijs dioc. nũc pro maiori ꝑte: facta exiſtit p̄cipiendo mandamꝰ quatenꝰ latori p̄ñtiũ
henrico mayr bedello nr̃o ac nũcio iurato pecunias ipſas abſqꝫ alia dilatõe vt p̄mittiṫ aſſignetis: nõ expectãdo vt illas penis debitis cõtra rebelles fulminãđ
extorq̄ri ꝓ opibꝰ tã vtilibꝰ ⁊ ſalutiferis ſinatis. Daṫ. i caſtro nr̃o Friſingeñ ſub ſigillo nr̃o ep̄ali maiori ſubĩpreſſo die martis. xix. mẽſis april'. Año. m. cccc. xcj.

Auscultata et Collata est pñs copia p me [illegible] Notarium publicum et concordat cum originali

2° Inc. lat. 1201a: 19 (173)

A. 1491

Universitäts Bibliothek München